

Maksim Óssipov

*El crit de l'ocell domèstic
i altres contes*

Traduït del rus i anotat
per Arnau Barios

CLUB EDITOR
BARCELONA

MOSCOU-PETROZAVODSK

¡Presta atenció, Job, escolta'm!

Job, 33:31

Deslliurar-nos del proïsme, ¿no és aquesta, la finalitat del progrés? ¿“Què n’he de fer, jo, de les alegries i de les misèries humanes”?¹ Ben dit, no res. Llavors, ¿per què no et deixen sol ni quan viatges?

Ens van preguntar qui volia anar a Petrozavodsk. Hi faran un congrés amb participació internacional. Senyors doctors, algú hi ha d’anar. Prou que ens els coneixem, aquests congressos: un parell d’emigrats és tota la participació internacional. Beure una mica, hotel, conferència, beure molt, i cap a casa. Després de la conferència et fan algunes preguntes, però uns homes darrere teu, cepats, vermells de cara, miren el rellotge: hora de plegar. Són els professors locals; ara tots es fan dir professors, a província, com al sud dels Estats Units un blanc és jutge o policia.

1. Citació d’*Un heroi del nostre temps*, de Mikhaïl Lérmontov, traduït per Miquel Cabal.

I així, ¿qui va a Petrozavodsk? Em vaig oferir: ah, el llac Làdoga, daixò i dallò. “No és el Làdoga, és l’Onega.” “Tant se val. ¿Hi ha estat, a Petrozavodsk, vostè? Jo tampoc.”

L’estació és un lloc que fa respecte, me les dono de viatger experimentat, això sempre ajuda. Vaig cap al vagó com si m’avorrís, perquè vegin de seguida que estic acostumat a les estacions, que robar-me no té sentit.

Tren Moscou-Petrozavodsk: catorze hores i mitja, per cert. Els companys de viatge gairebé sempre són causa de molèsties: cervesa, peix sec, conyac Bagration o Kutúzov, primer confiança, després agressivitat.

Ens movem, tot bé, de moment vaig sol.

—Preparin els bitllets.

—Revisora, perdoni, ¿com podríem posar-nos d’acord...? Veurà, voldria... En fi, ¿és possible viatjar sol?

Em repassa de dalt a baix.

—Depèn de què vulgui fer.

¿Què vol que faci?

—Llegir un llibre i prou.

—Si és un llibre i prou, cinc-cents rubles.

De sobte, un parell. Els ha anat de poc de no perdre el tren. Tenen les dues lliteres de baix. S’asseuen, respiren. ¡Aneu a...! Ja serà un mal trajecte. Emprenya, això. Acomodeu-vos, no us molestaré; he pujat a la llitera de dalt, em giro d’esquena, ells volten per sota.

El primer és simple, bast. El cap, els braços, les sabates, tot és gros, barroer; té la boca mig oberta, un imbècil. Un imbècil suat. Ha tret el mòbil i juga. *Trinc-trinc* significa que

ha guanyat, si perd *brrrumm*, amb la mà lliure es grata la cremallera i fa un altre soroll, es xucla els mocs. Però no sembla begut.

El segon, sota meu, fastiguejat:

—Treu-te la jaqueta, ruc —és irritable—. I para amb els mocs.

Serà dur, tot plegat. Les rodes que fan soroll. Per sota: *trinc-trinc*. ¿Quin “llibre i prou” puc llegir, aquí? ¿I així tot el viatge?

Surto al passadís. Al compartiment del costat fan conversa:

—Rússia pertany als països allargassats —una veu masculina, jove, agradable—, a diferència de, posem, els Estats Units o Alemanya, que són països de tipus circular. En tots dos països, per cert, hi he viscut força temps —una noia se n’admira amb un “oh” alegre—. Rússia —continua la veu— s’assembla a un capgròs. La gent hi viatja només d’est a oest i d’oest a est, si no comptem el cos del capgròs, relativament poblat, i on sí que hi tenim moviment de nord a sud i de sud a nord.

A l’esquerra de la meva porta, això; a la dreta, beuen. Esbocinen un pollastre, parteixen tomàquets amb els dits, brinden tot d’homes, riuen molt fort.

Torno al compartiment. Déu meu, que lent que passa el temps, tot just hem sortit de Moscou.

Mitja hora, una hora més. Aviat Tver. L’imbècil continua el seu *trinc-trinc*. El segon s’ha reviscolat.

—Treu el so.

—Tólia... Aquesta...

Tólia, per tant. Alt, segurament metre noranta, els dits llargs, blancs, d'ungles arrodonides. La cara no té res d'especial. Els llavis prims. Com si no tingués cara. No sé com explicar-ho. Alguna cosa en el Tólia no em va fer el pes: no emetia impulsos, vet aquí. *Anaesthesia dolorosa*, pèrdua dolorosa de la sensibilitat. Passes la mà per damunt d'un objecte i no saps si toques una cosa llisa o rasposa. ¿Potser estic massa aprensiu? No va begut, és respectuós, intenta no molestar.

—Diaris, agafin diaris, premsa del dia.

Gràcies. Ja els coneixem, els vostres diaris: una tenista es despulla davant dels periodistes, tragèdia a la família d'una presentadora, segrestada la filla d'un milionari. Els secrets d'un ventre pla. Crònica criminal. Fotos en color de difunts. Ecs. El Tólia, en canvi, n'agafa un, se sent com el rebrega per allà sota. Al cap d'una estona, a l'imbècil:

—Nem.

Vaig estar sol una estona. Sí, noi, quin viatget.

Abans que tothom se n'anés a dormir encara hi va haver uns quants incidents de poca importància.

Primer, del compartiment del costat, allà on bevien, va venir un borratxo. Portava una càmera de fotos. El borratxo obre la porta, anava a retratar-nos, el Tólia va fer un gest bruscat en la seva direcció i es va girar de seguida per amagar la cara. Ahà, un de la bòfia, del KGB. Tot s'entén.

El borratxo se'm va emportar amb ell, jo just havia sortit a rentar-me les dents. Havia de fer-los una foto, a ell i als

seus amics. Vaig fer-los la foto. ¿Ja està? No. He d'escoltar la història de la seva vida. Gairebé se'm tira a sobre: vodka, suor, fum. Té, ensuma. Convé que hi hagi una distància entre les persones. Com a Amèrica.

Una vegada, la mare li va donar cent rubles per una càmera però després es va quedar sense ni cinc i l'hi va prendre. I a ell des de petit que li agradava fer fotos. Ves per on, ¿eh? Li dic que ho sento. Me'n vaig.

—iQuiet aquí! —em recita un poema, bufó.

—Perdona —li dic—, tinc una urgència. Ara torno —me n'escapo d'un pèl.

—A través de la tu-u-undra... al tre-e-en... —comença a cantar a crits, obrint els braços per abraçar tothom que no pugui esquivar-lo.

No tinc els pitjors veïns, pel que es veu. Un bòfia encara rai. Està callat i no fa pudor. I manté la distància: el molesten, com a mi, aquestes efusions.

El segon incident és que no hi ha manera d'utilitzar el vàter del vagó: algú ha embossat la tassa amb tot de diaris. Imatges en color remullades, ¿per què les fan, coses així?

I, en tercer lloc, l'aigua pel te està a penes tèbia, potser ni l'han acabat de bullir.

—Com en temps soviètics... —es queixa el Tólia.

No, no és un bòfia.

Apaguen la llum general del vagó, intento dormir. ¿Què els uneix, a aquests dos? Res de bo. No són parents ni companys de feina. ¿Gais? Qui sap, i què m'importa. Potser sí, gais. Entre la gent senzilla se'n veu més del que es pensa.

Sorolls un altre cop: de les rodes, del nas del veí. Auto-compassió. M'adormo.

Contra el que m'esperava, vaig dormir com un tronc i en despertar-me vaig veure un sol acabat de sortir, la neu i una gelada fortíssima rere la finestra, es notava pels avets.

Vaig sortir del compartiment sense mirar els companys de viatge. El tren s'havia parat. "Snit" o una cosa així, no acabava de veure bé el cartell. Esperem. Ah, dues hores més i ja serem a l'anhelat Petrozavodsk: hotel, aigua calenta, dinar, vi. Ara ja em trobava molt millor per dins. ¡Que delicadet que m'he tornat!

Els companys estaven a punt. Semblava que el Tólia ni s'hagués ajagut. Seia a prop de la finestra, girava el cap, neguitós:

—¿Què passa? ¿Què passa? ¿Què fem quiets?

—Som a Snit o una cosa així —vaig dir—. La parada "Snit".

—¿Què? Tu, Gris, ¿on som?

—Fem una parada de mitja hora. Som a Svir —el Gris feia una impressió molt més bona. Ja no jugava al mòbil, ja no es xuclava els mocs.

El Gris va marxar, el tren va arrencar. Jo em vaig rentar com podia, vaig beure te calent i em vaig sentir encara més feliç. Venia de gust viure: esmorzar, fer broma, xafardejar sobre el professorat moscovita, agradar a les metgesses joves. ¿No fem tard? Vaig voltar pel vagó. No, no fem tard.

Ui, ¿i què li passa al veí? Ara, sol, a la llum del dia, el Tólia feia una impressió lamentable.

—Anatoli, ¿com estàs?

—¿Què? —es va girar cap a mi.

iDéu meu, si tremola tot! Ho he vist moltes vegades: cap al final del primer dia d'hospitalització, el malalt comença a tremolar, veu visions, si el deixes salta per la finestra, ide-
lírium trèmens! Així de fàcil, el Tólia és alcohòlic.

—iRevisora! —crido—, irevisora! Aquest passatger té un delírium trèmens, ¿ho entén? Síndrome d'abstinència, deliri. ¿Tenen farmaciola? —No en tenen. Sí, realment, “temps soviètics”...— ¿Que cridi l'encarregat del tren? Jo que sé on és. Doneu-li vi, jo pago, mireu, si no ius ho tren-
carà tot!

—Passatger, tranquil·litzi's —diu la revisora—. ¿On és l'amic que anava amb ell?

—Ha sortit abans, a l'estació de Svir, o com es digui.

—¿Com? ¿On ha sortit? iSi tenia bitllet fins a Petroza-
vodsk! —xiscla—. iHa emmerdat tot el lavabo amb diaris!
iN'ha agafat un feix sencer, com si no hi hagués paper de
vàter!

¿A què ve, ara, el lavabo? Un passatger es troba mala-
ment. I ella podria oferir ajuda, en lloc d'un atac d'histèria.
Segur que el pobre ja està picant de cap a la paret. Massa
tard, la revisora s'ha encès:

—iAra aclarirem el tema amb aquest compartiment!
iUs farem baixar a tots! —se'n va corrents. Redéu, fa por
d'entrar-hi. Em quedo al costat de la porta, esperant.

Penúltima parada, Piaj Selga. Ve un policia. Sí, aquest
aclarirà el tema. Jo, doctor en medicina, no ho he aclarit,

però ell ho aclarirà. El camarada Dzerjinski té nas per a la veritat.²

—A veure, documents.

Els meus tot just se'ls mira. Però amb el Tólia passa una cosa terrible: s'enfila a la tauleta i amb la sabata comença a donar cops al vidre. No el trenca a la primera, però el trenca: trossos de vidre, vent gelat, sang. Tot va ràpid. El policia el pega a les cames amb la porra mentre el Tólia intenta enfiar-se a la llitera de dalt. Després es desploma a terra. No he vist com l'arrossegaven a fora, la revisora m'ha dut al compartiment dels veïns, del jove agradable i la noia.

Van estossinar el Tólia sota la nostra finestra ben bé un minut: van sumar-s'hi més policies i un xaval vestit amb roba esportiva, estranyament prima pel temps que feia. El picaven amb les porres i els punys. Així curem el delírium trèmens, que no és, diguem, una afecció gaire rara. ¿Cal descriure-ho en detall? Ells tenen un concepte: “detenció expeditiva”. En algun moment em va semblar que sentia un os rebentar-se, però ¿què podia sentir darrere un vidre de doble aïllament?

El pegaven i li deien coses, fins i tot li feien preguntes. D'un costat, d'algun lloc, van portar arrossegant el Gris, també el van pegar. El Gris va caure de seguida, va amagar el cap, es va arrupir tot, amb ell no es van passar tant. Estaven cansats, els guardians de la llei i de l'ordre.

2. Frase feta amb Félix Dzerjinski (1877-1926), fundador de la Txekà, que esdevindria més tard l'NKVD i el KGB.

Vam contemplar aquest horror per la finestra, després el tren va arrencar.

—iQuin horror, quin horror! —la noieta plora, ¿potser no l'havíem de deixar mirar?—. ¡Quina por! ¡No, no vull viure en aquest país!

—D'això parlava, justament —diu el jove—. Però gemegar per aquests assumptes, posar el crit al cel, seria *contra-productent*.

Jo encara no m'adonava de què havia fet. Així, després d'un error mèdic fatal, et quedes una estona mirant amb cara de ximple el malalt, les pantalles dels aparells, els col·legues.

—Són fets els uns per als altres —perorava el jove—, els pegats i els pegadors. Si peguessin així un professor de Berkeley, de tanta vergonya es penjaria. En canvi, aquests s'airejaran, s'espolsaran i apa, no ve d'aquí.

—¿I tu? —vaig preguntar—. ¿Què faries?

—¿Jo? —va somriure—. Marxar del país.

Cap dels tres, per mi, no enteníem gaire què dèiem.

—Sí, ¿per què no hem de marxar —s'hi posa la noia— abans que ens peguin a nosaltres? La gent decent no hi ha de viure, aquí.

El nou company de viatge somriu un altre cop:

—No em puc imaginar com hauria passat aquest viatge si no hagués tingut tan bones companyies. En aquest tren no hi ha ni primera classe.

Miro al voltant: que curiós, el compartiment és com el meu, però aquí tot respira ordre, prosperitat. El jove exhala olor de colònia bona. Sí, també va al congrés. Abans era

metge, ara, en la seva nova idiosincràsia, és editor, edita una revista (“jo igual que Puixkin, tu”), és president d’alguna associació, moltes coses més. A la tauleta hi ha mitja ampolla de Napoleón. I la noia, sí, és maca.

—T’anirà bé un vaset —i en treu un, fet d’algun mineral. Ònix, jaspi, no ho sé. Vasets de pedra. Mmm, un conyac molt bo.

El jove explica per què fins ara no ha marxat: la cultura.

—Per exemple, als meus amics americans els dius “la triple A” i per ells és l’American Automobile Association. Nosaltres, ¿què associem a les tres As? —aguanta la pausa—. Anna Andréievna Akhmàtova —ens contempla victoriós i afegeix:— I després per aquí hi tinc algun *business* —ho va dir així, *bisnes*, en anglès.

¡S’hi està bé, aquí, reprenent forces amb un conyac, després de causar la desgràcia de dues persones!

—Tens tota la raó —continua el jove—. Aquest país no és nostre, és d’ells —¿he dit res de semblant?—. Mira, nosaltres no hem llogat aquesta gent perquè ens defensi. Funciona una espècie de selecció negativa. I el resultat és aquest: en el context actual no hi pot haver un poli humà. El sistema l’expulsaria. ¿Què ens queda? Canviar el sistema. O el que deia abans: emigració interna. A tot estirar —va moure les mans tràgicament—, *downshifting*.

Miro de reüll la noia. Apa... Daunxíftinc.

Truquen a la porta amb un ferm “arribem d’aquí un quart”. He d’anar a buscar les coses, el jove s’ofereix a donar-me un cop de mà, gràcies.

Al compartiment destrossat m'esperava una troballa importantíssima: vaig entendre qui eren el Tòlia i el Gris. Sota el llit, a prop de la meua maleta, hi havia dues bosses enormes a quadros, d'aquelles que només porten de viatge uns personatges concrets, els estraperlistes. S'entén l'estranya amistat dels meus companys de viatge (gent diversa unida pels afers), i també la manera salvatge com els han estossinat.

—Una comanda de polis —va aprovar el jove—. Han passat comptes amb la competència.

—Si era una comanda, ¿per què s'hi han mirat tant?

—Per fer-se un homenatge. Ja t'ho dic: els polis no són persones.

Estraperlistes. El meu interlocutor també té coses a dir sobre aquesta esfera de l'activitat humana.

—Compleixen una funció social important —fa amb la seva veu agradable—. Tots nosaltres, tota la societat, hem volgut en algun moment la mateixa cosa: roba de marca, un Rolex, què sé jo, i els que no es poden permetre un Rolex suís —mou la mà esquerra—, doncs es proveeixen amb aquests estraperlistes d'aquí, el... i el... ¿com es deien?, ells els proveeixen de Rolex de la Xina, d'on sigui, però que fan de rellotges, marquen les hores. I fan distingit.

¡Com pesen, les bosses! ¿On les portem, ara? ¿Les donem a la revisora? No, a aquella marrana no li vull donar res. El jove s'arronsa d'espatlles, trec les bosses al passadís.

—¿M'ajudes a baixar-les?